

Forvaltning av UNESCOs Verdensarvliste

Konvensjonen for vern av verdens kultur- og naturarv ble vedtatt i 1972, etter at kulturminner og naturområder i økende grad hadde blitt utsatt for press i form av krig, naturkatastrofer, forurensing, turisme eller ganske enkelt forfall. Konvensjonen oppfordrer alle land til å fremme vern av kultur- og naturarv av lokal eller nasjonal betydning. Å bli nominert som verdensarvområde innebærer ikke noen ny form for vern, men en ekstra anerkjennelse og status. Til nå har 187 stater undertegnet konvensjonen.

Behovet for et felles løft, både menneskelig og økonomisk, ble synlig gjennom den internasjonale redningsaksjonen av kulturminner i Egypt og Nubia, da Aswan-dammen skulle bygges tidlig på sekstitallet. Seksti land deltok, deriblant Norge. Norge ratifiserte konvensjonen i 1977 og fikk sine to første steder på verdensarvlisten allerede i 1979 – Bryggen i Bergen og Urnes Stavkirke. I dag har Norge fire steder til innskrevet: Røros bergstad, helleristningsfeltene i Alta, Vegaøyene og Vestnorsk fjordlandskap. I tillegg kommer fire punkter på Struvemeridianen som ligger i Norge.

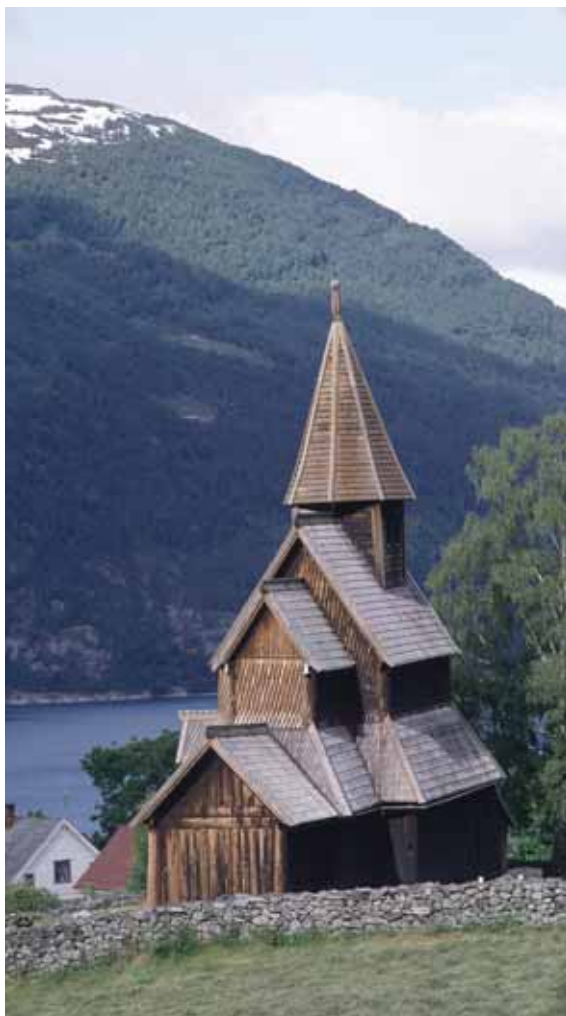
Konvensjonens fremste mål er å identifisere kultur- og naturarv av universell verdi. Det vil si monumenter, bygninger – enkeltvis eller i grupper, kulturlandskap eller naturområder. Den kan være naturskapt, eller skapt av mennesker og natur i fellesskap. Den kan være et byggverk som representerer et viktig historisk utviklingstrinn, et menneskelig mesterverk, eller et naturfenomen av eksepsjonell estetisk eller vitenskapelig betydning.

UNESCO har en egen Verdensarvkomité som har ansvar for oppfølgingen av listen over Verdensarvsteder. I dag finnes det 878 monumenter på listen, av disse er 679 kulturområder og 174 naturområder, mens 25 er blandet. Det finnes også en viktig liste over truede verdensarvsteder. Komiteen følger opp stedene med periodiske rapporteringer. Den yter også assistanse til statene når det gjelder studier, undersøkelser, ekspertise, trening av ansatte, skaffe utstyr og gi lån og tilskudd.

Alle statsparter har plikt til å beskytte verdensarven på sine territorier. Derfor må de

- lage en generell politikk for bevaring
- etablere en forvaltning som tar vare på kulturen og naturen
- gjennomføre vitenskapelige studier og forskning for å hindre ødeleggelse av verdensarven
- etablere lovverk og administrative og økonomiske mekanismer som skal beskytte verdensarven
- utvikle nasjonale sentre for opplæring og utdanning i bevaring av kultur- og naturarven og oppmuntre til forskning

En hovedutfordring for Verdensarvkomiteen er å arbeide for en mer balansert verdensarvliste, både geografisk og tematisk. Derfor lanserte UNESCO en Global Strategi i 1994 for å sikre kulturarven i fattige land. Det afrikanske kontinentet var spesielt underrepresentert, men det siste tiåret har nye steder kommet med. Naturområder blir spesielt prioritert. I 2006 ble African World Heritage Fund stiftet for å styrke forvaltningen av kulturarv på det afrikanske kontinentet.

Urnes stavkirke i Luster, Sogn og Fjordane.

Foto: Arve Kjersheim © Riksantikvaren

Helleristninger i Alta. Foto: Arve Kjersheim © Riksantikvaren

De nordiske landene er representert i Verdensarvkomiteen, og har en felles agenda når det gjelder verdensarv:

- Følge opp konvensjonen innen Norden og innen de utviklingsland som man har kontakt med. Den nordiske listen må vurderes for å se om den er representativ i forhold til kulturminnebestanden
- Forbedre den geografiske balanse på verdensbasis og særlig sørge for at utviklingsland får nominert monumenter til listen
- Sørge for god kontakt mellom de nordiske kulturminneforvaltninger og tilsvarende forvaltninger i de nordiske samarbeidsland
- Sørge for at verdensarven er en integrert del i nasjonale handlingsplaner
- Involvere folk, særlig unge, i alle land i beskyttelse av verdensarven

Riksantikvaren forvalter verdensarvlogoen på vegne av Miljøverndepartementet som er det ansvarlige departementet for Verdensarvkonvensjonen. Det vil si at alle søknader om bruk av verdensarvlogoen skal sendes Riksantikvaren som vil behandle søknaden og eventuelt gi tillatelse til at emblemet kan brukes.

De norske verdensarvstedene har ingen spesiell formell status i forhold til andre kulturminner og forvaltes av de respektive kommuner. Riksantikvaren har en budsjettpost øremerket tiltak for å beskytte de norske verdensarvstedene i tråd med forpliktelsene i konvensjonen. I 2009 er denne posten på ca 40 mill kroner.

Artikkelen er skrevet av Lyder Marstrander og Inger Heldal, begge seniorrådgivere hos Riksantikvaren.